

Rapportage

Februari 2012

Samenvatting: versnelling van consortia om gezamenlijk marktverdubbeling eiwitinnovaties te bereiken

Ambitie om gezamenlijk marktverdubbeling te bereiken

Van september 2011 tot februari 2012 heeft een vijftigtal Nederlandse ondernemingen en organisaties in de voedselketen gewerkt aan het in kaart brengen van kansen en drempels voor het versneld naar de markt brengen van eiwitinnovaties in Nederland, rond de centrale vraag:

Hoe kan het Nederlandse bedrijfsleven gezamenlijk marktverdubbeling van innovatieve eiwitproducten in 3 jaar tijd bewerkstelligen?

Versnellen van businessideeën naar commerciële successen

De deelnemende bedrijven werken aan het naar de markt brengen van innovatieve eiwitten in de voedselketen. Deze deelnemende bedrijven lopen in dit proces tegen hindernissen aan en zien tegelijkertijd kansen voor marktgroei die alleen door gezamenlijke inspanning als groep kunnen worden benut.

Gezamenlijke en urgente kansen voor het bedrijfsleven zijn het vertrekpunt

Doel is om naar consortia toe te werken om als bedrijfsleven bovengenoemde kansen te verzilveren (vraagsturing). De overheid en The Bridge business innovators hebben in de eerste fase dit proces aangejaagd. In deze Versnellingsagenda heeft het initiatief voor vorming van consortia bij het bedrijfsleven gelegen, en is het nog slechts het begin van de samenwerking tussen deze bedrijven in de voedselketen.

De gezamenlijke en urgente kansen zijn in vier thematische werkgroepen met grote en MKB-bedrijven, publieke en private kennisinstellingen en overheid besproken:

- Innovatieve eiwitingrediënten
- Alternatieve eiwitten voor diervoeders
- Eiwit uit bioraffinage
- Vleesalternatieven.

Uit deze werkgroepen kwamen de kansen voor **marktgroei** van bestaande en nieuwe eiwitproducten, kansen voor versnelling van **marktintroducties** en kansen voor het ontwikkelen van **nieuwe businessconcepten** door samen te werken in de hele waardeketen.

Deze kansen zijn te verzilveren door gezamenlijke commercialisatie, kennisontwikkeling en het scheppen van de juiste randvoorwaarden.

Voor het verzilveren van deze kansen zijn nieuwe consortia ontstaan of zijn bestaande versneld

- Consortia die aansluiten bij Topsectorenbeleid van het Ministerie van EL&I en gericht zijn op kennisontwikkeling en de valorisatie daarvan
- Overige consortia met korte termijn commerciële initiatieven.

Deze kansen zijn door de deelnemende bedrijven omgezet in Plannen van Aanpak, waarvan een groot aantal direct is opgepakt door startende consortia van bedrijven.

De deelnemende bedrijven hebben de ambitie om te participeren en investeren in het Topsectorenbeleid. Relatief veel bedrijven die betrokken zijn bij de Versnellingsagenda hebben zich gecommitteerd door middel van Letters of Intent aan het Topconsortium voor Kennis en Innovatie (TKI): Protein Competence Center. Bedrijven spreken daarmee de verwachting uit dat deze organisatievorm (bijvoorbeeld PPS) bijdraagt aan het verzilveren van hun versnellingskansen.

Uitnodiging om verder te gaan in deze lijn en meer te gaan samenwerken

Op 8 februari 2012 presenteren consortia de ontstane initiatieven rondom eiwitinnovatie. Tegelijkertijd bieden de presentaties ook de gelegenheid om andere belangstellenden op de hoogte te brengen van ambities en behoeftes aan versterking van de initiatieven.

Ambitie: marktverdubbeling van eiwitinnovaties binnen 3 jaar

Aanleiding

Bedrijven zien het belang van innovatieve eiwitproducten (ingrediënten, diervoeders en vleesalternatieven) en beseffen dat ze met (technologische) innovaties een competitief voordeel kunnen behalen. Door de gestage groei van de wereldbevolking en de toenemende welvaart in opkomende economieën stijgt de consumptie van vlees, vis en andere dierlijke eiwitten. Tegelijkertijd neemt de impact op het ecosysteem toe en is ook klimaatverandering van invloed op de voedselproductie. De prijzen van grondstoffen zullen naar verwachting stijgen en sterk fluctueren.

Het Nederlandse bedrijfsleven is een grote speler in dierlijke eiwitten, vlees, zuivel en eieren. De Rotterdamse haven is een grote invoerhaven voor soja wat gebruikt wordt als eiwitrijke grondstof in diervoeders. In de Nederlandse levensmiddelenindustrie vindt veel R&D plaats, zowel bij grote bedrijven als kleinere. Verder is Nederland koploper wat betreft vleesalternatieven. Daarom past het Nederland om een koploperpositie op innovatie, met betrekking tot plantaardig en dierlijk eiwit, te versterken.

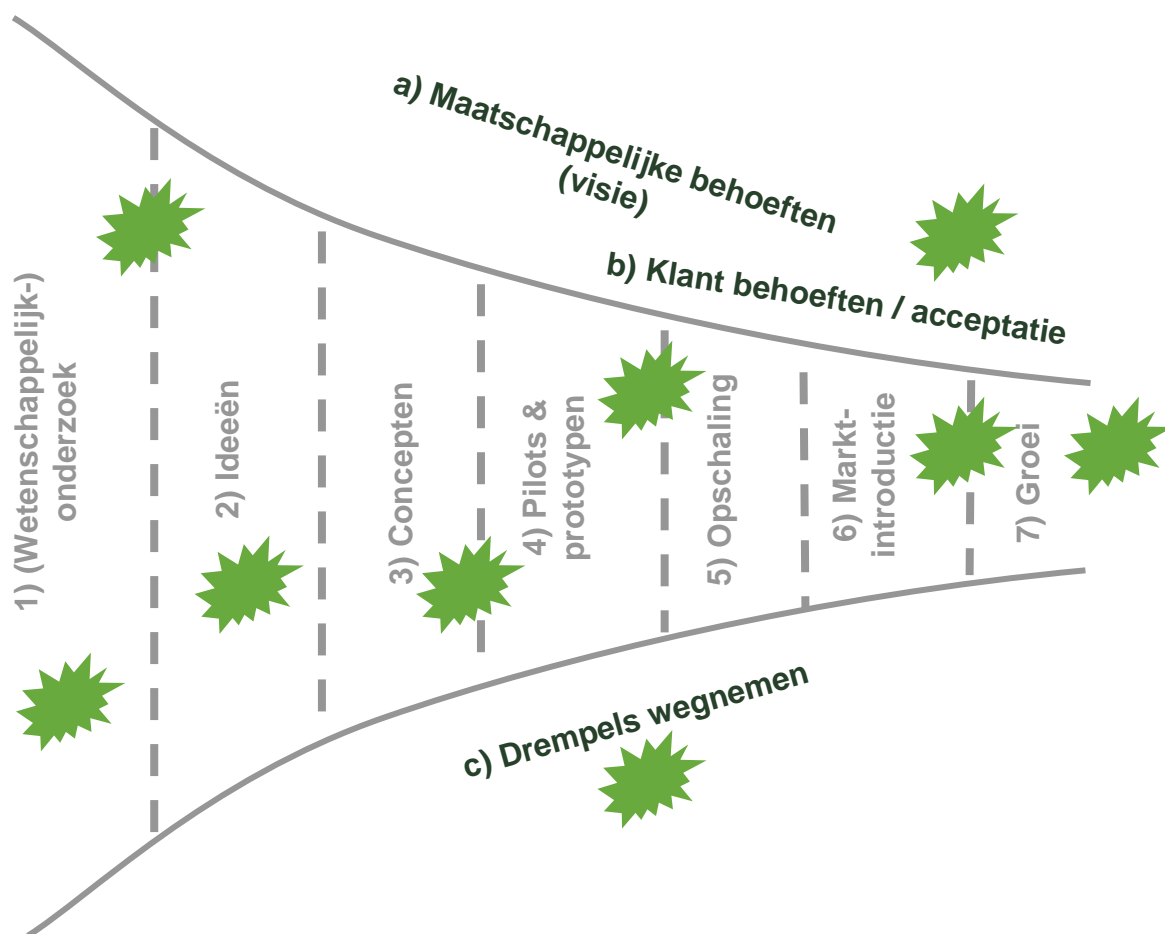
De Nederlandse kennisinstellingen hebben al decennia een sterke focus op eiwitten. De WUR, NIZO, TNO, en ook diverse private R&D-bedrijven maken hun deskundigheid te gelde. Dit blijkt uit hun deelname in nationale en Europese onderzoeksprogramma's en uit valorisatie-onderzoek dat wordt gefinancierd door de private sector. Deze kracht kan Nederland in de komende jaren benutten om op fundamenteel, toegepast en valorisatie-onderzoek tot de internationale top van de wetenschap te blijven horen.

Ambitie is het verdubbelen van de markt voor innovatieve eiwitproducten in drie jaar tijd door gezamenlijke initiatieven van het Nederlandse bedrijfsleven in de voedselketen.

Het Nederlandse bedrijfsleven en de kennisinstellingen werken hiermee aan het verduurzamen van de voedselketen. De versnelling zal zichtbaar effect hebben op nieuwe pilots, extra marktintroducties en afzetgroei. Hiervoor zal onder andere gewerkt worden aan consumentenacceptatie van innovatieve eiwitproducten en grondstoffen. De Versnellingsagenda sluit aan bij bestaande initiatieven en het bedrijfsleven mobiliseert elkaar om gezamenlijk in actie te komen.

Versnellen van businessideeën naar commerciële successen

De deelnemende partijen werken aan het naar de markt brengen van innovatieve eiwitten in de voedselketen. Deze deelnemende bedrijven lopen in dit proces tegen hindernissen aan en zien kansen voor marktgroei die alleen door gezamenlijke inspanning als groep kan worden bereikt. Er zijn kansen gedefinieerd die van toepassing zijn op verschillende fasen van de hieronder afgebeelde innovatiefunnel.

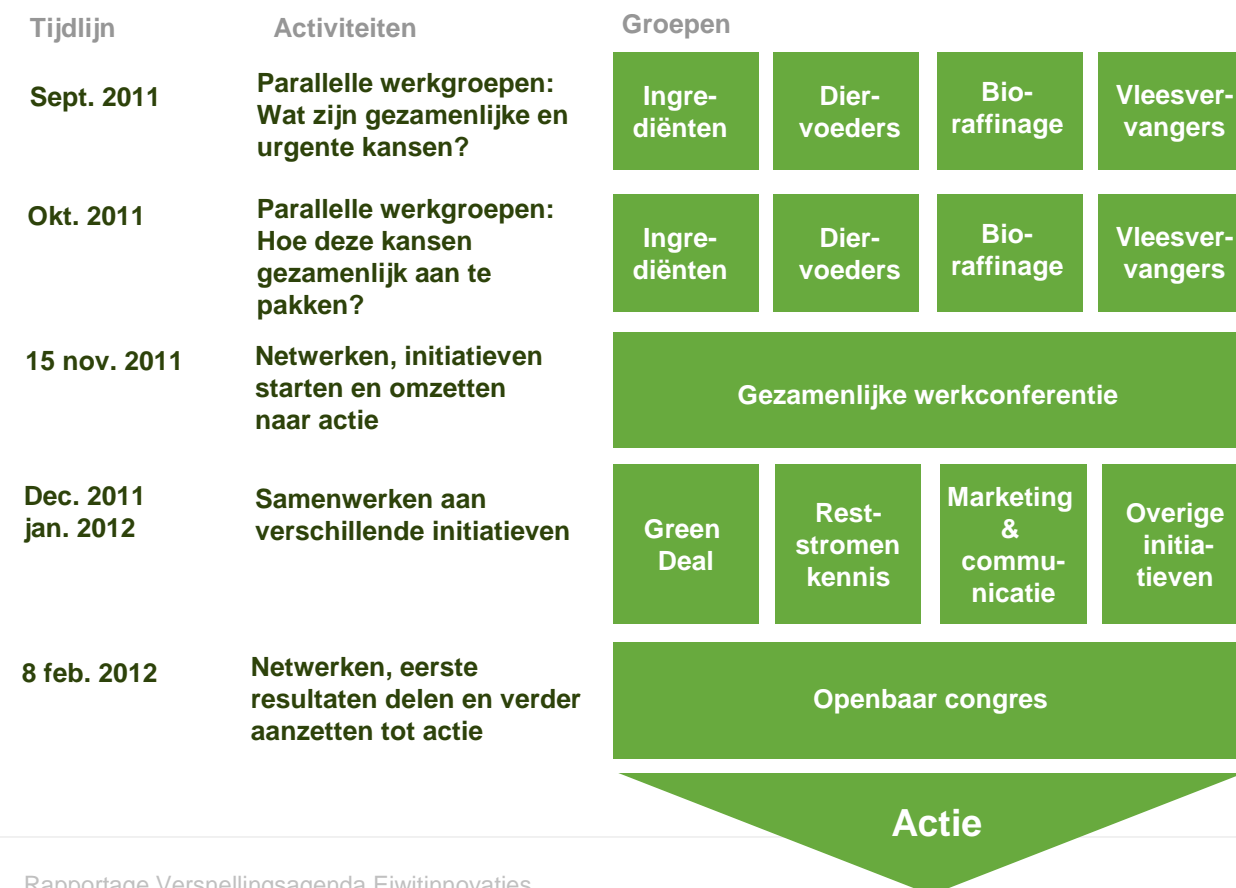
Versnellingsproces van initiatieven

Inhoudelijk is er eerst in vier verschillende werkgroepen gewerkt:

- **innovatieve eiwingrediënten** (onder andere voor hybride vleesproducten of andere voedingsmiddelen)
- **eiwit uit bioraffinage** (plantaardige en dierlijke bronnen)
- **alternatieve eiwitten voor diervoeders** (inclusief nieuwe grondstofbronnen als algen en insecten)
- **(plantaardige-) vleesvervangers** (inclusief lokale eiwitbronnen, zoals peulvruchten)

Daarna zijn kansen op het gebied van wet- en regelgeving, marketing en communicatie, reststromen, kennisontwikkeling en andere initiatieven in andere samenstellingen tot eerste Plannen van Aanpak voor consortia uitgewerkt. Tijdens de werkconferentie en het congres zijn alle deelnemers bij elkaar geweest om nieuwe verbindingen te leggen en initiatieven te versterken.

Gezamenlijke én urgente kansen om eiwitinnovaties te versnellen

In vier verschillende werkgroepen rond innovatieve eiwitingrediënten, alternatieve eiwitten voor diervoeders, eiwit uit bioraffinage en vleesalternatieven zijn kansen en drempels in kaart gebracht voor het versnellen van eiwitinnovaties in de voedselketen. De kansen die zowel urgent als gebaat zijn bij samenwerking, zijn hieronder weergegeven.

	Door gezamenlijke commercialisatie:	Door stimuleren randvoorwaarden	Door kennisontwikkeling
Kansen voor marktgroei bestaande en nieuwe eiwitproducten:	<ul style="list-style-type: none"> • De investeringen in eiwitinnovaties in de hele waardeketen zijn mogelijk als vlees met een marge behorend bij een merk verkocht wordt, en de marge in de hele keten verdeeld wordt • Het imago van alternatieven voor vlees en peulvruchten is te verbeteren door verbeterde positionering in de markt en de klant direct te betrekken door middel van een gezamenlijk gedragen conceptstore voor experimenten met peulvruchten 		<ul style="list-style-type: none"> • De smaak & textuur van (plantaardige) alternatieven voor vlees en vis is te verbeteren door platformvorming en door samen te experimenteren en de consument door middel van een conceptstore te betrekken
Kansen voor versnelling marktintroducties van innovatieve eiwitproducten door:	<ul style="list-style-type: none"> • Het opschalen van lokale teelt van eiwithoudende gewassen en insecten in Nederland 	<ul style="list-style-type: none"> • Het helpen van ondernemers bij het verduidelijken van complexe wetgeving zodat men versnelt innovatieve eiwitproducten kan introduceren • De stimulering door instrumentarium zoals SBIR specifiek voor eiwitinnovaties 	<ul style="list-style-type: none"> • Door aanbieders van bioraffinage-technologieën te betrekken en aan te haken bij huidige kennisgeldende zijn de juiste technologieën voor de juiste nevenstromen te ontwikkelen
Kansen voor ontwikkelen van nieuwe business concepten door samen te werken in de hele waardeketen:	<ul style="list-style-type: none"> • Het samen investeren en delen van prototype- en testfaciliteiten door middel van gezamenlijk opstellen van de business case versnelt introducties van innovatieve en duurzame eiwitproducten • Een marktverdubbeling van alternatieve eiwitgrondstoffen is te bereiken door vanuit primair belang aanbieders en afnemers te laten samenwerken aan gezamenlijke business case 	<ul style="list-style-type: none"> • De behoefte aan mankracht om vragen uit bedrijfsleven te articuleren en om te zetten naar onderzoeksvragen • De behoefte aan inzet van kleine private onderzoeks- & ontwikkelingspartijen voor het oplossen van kennisvragen (naast WUR, TNO, NIZO) 	<ul style="list-style-type: none"> • De voedsel-ingrediënten zijn versneld te ontwikkelen uit bestaande nevenstromen door het nu samenbrengen van aanbieders en afnemers van nevenstromen: het waardebesef van de stromen leeft

In de werkgroepen zijn nieuwe consortia ontstaan en bestaande versneld

Na de werkgroepen in september en oktober 2011 en de werkconferentie van 15 november 2011 zijn diverse initiatiefnemers verder gegaan met de uitwerking van hun plannen. Ook is er in het kader van Topsectorenbeleid intensief gewerkt aan visiedocument Topconsortium Kennis en Innovatie (TKI) Protein Competence Center, dat onderdeel is van het innovatiecontract Agro&Food. Hiervoor zijn nu circa 75 Letters of Intent getekend door koplopers uit MKB's, grote bedrijven en research-instellingen. Het innovatiecontract is eind december 2011 ingediend bij de minister van EL&I, en zal tussen januari en maart 2012 worden beoordeeld (onder andere door minister Verhagen).

Tijdens het congres worden naast de Versnellingsagenda ook de daaruit versnelde initiatieven gepresenteerd, zoals hieronder staat aangegeven:

Consortium	Beschrijving	Trekker
Regiegroep AgroFood & Innovation	De Regiegroep coördineerde de schrijfteams voor het Innovatiecontract Agro&Food. De Versnellingsagenda heeft vraagsturing vanuit het bedrijfsleven kunnen leveren	Emmo Meijer (FrieslandCampina)
Flagship NL	Flagship NL is een spraakmakend proeflokaal met aandacht voor design. De consument kan hier nieuwe voedselproducten uitproberen	Marco Westmaas (topchef)
Lupineketen	Lupine is niet alleen een duurzaam alternatief voor eiwithoudende voeding, het is ook nog eens gezond	Rob van Haren (Kiemkracht)
Green Deal – (insecten) wetgeving	De Novel Foods richtlijn van de EU hindert marktintroductions van innovatieve voedingsmiddelen, rond o.a. insecten. Deze samenwerkende bedrijven hebben een plan van aanpak opgesteld	Marian Peeters (VENIK)
Beslismodel ter kennisvalorisatie van reststromen	De keuze voor een type reststroom en een bijpassende technologie om een rendabel eindproduct te kunnen produceren, is zeer complex. De kennisinstellingen TNO, WUR en NIZO zullen een beslismodel uitwerken wat deze keuze vergemakkelijkt. De bedrijven Duynie en Meneba zijn launching customers	TKI Protein Competence Center (portal functie)
Het Planeet	Het Planeet is de recent opgerichte branchevereniging voor nieuwe eiwitproducten. Producenten en verhandelaars verenigen zich achter de missie: <i>realisatie van een duurzame doorbraak van nieuwe eiwitproducten door kennis te delen binnen en vooral ook buiten Het Planeet</i>	Jos Hugense (Meatless)

In de werkgroepen zijn nieuwe consortia ontstaan en bestaande versneld (2)

Consortium	Beschrijving	Trekker
JAMO	Vlees 2018: Nederland aan kop! Een unieke samenwerking om insecten bestemd voor diervoeder te kweken op bestaande organische afvalstromen	Walter Jansen (Jagran)
TKI Protein Competence Center	Bedrijven, kennisinstellingen en overheid investeren in een platform ter versterking van de gehele kennisketen en ten behoeve van doorbraak-innovaties op het gebied van eiwitten	Petra Caessens & Raoul Bino (WUR)
Knowhouse	Knowhouse heeft onder andere de rol van 'innovation broker' in Limburg, Brabant en Zeeland. Hun bevindingen en de trends die zij zien op het gebied van eiwitten worden gepresenteerd	Margreeth Laurentzen (Knowhouse)
De Vegetarische Slager	De Vegetarische Slager streeft naar en verkoopt plantaardige alternatieven voor vlees die in smaakbeleving niet voor vlees onderdoen	Loes Hulshof (De Vegetarische Slager)
Smaaktesten in de keuken	Voor nieuwe voedselproducten op basis van innovatieve (plantaardige) eiwitten is de smaakbeleving door de consument essentieel. Producenten ontwikkelen samen zodoende een nieuw product met kans van slagen	Tine Verheyen (Buteressence)
Peulvruchten marketing	Peulvruchten zijn een goed en gezond onderdeel van voeding, maar lijden onder hun slechte imago. Door onder andere focusgroepen van consumenten in te zetten wordt hieraan gewerkt: <i>peulvruchten zijn lekker, sexy en gezond!</i>	Jos Glansbeek (VIGEF)
Ik ben flexitariër	Veel Nederlanders eten niet elke dag vlees. De voordelen van dit zogenaamde flexitarisme moeten nog veel meer weerklank krijgen	Donné van Engelen (Natuur & Milieu)
Zaadveredeling	Veel diervoeders en alternatieven voor vlees worden op basis van geïmporteerde soja gemaakt. De businesscase voor het opschalen van lokale teelt van peulvruchten is aantrekkelijk en dient nu opgepakt te worden	Ton Wouda (Limagrain)
Food & Nutrition Delta+	Doorpakken met nieuwe instrumenten. Aandacht wordt besteed aan de rol die FND de afgelopen jaren gespeeld heeft, en welke rol voor haar is weggelegd in het licht van het Topsectorenbeleid	Albert Zwijgers (FND)

Uitnodiging: verder gaan in deze lijn en meer gaan samenwerken

Op 8 februari 2012 presenteren consortia een deel van de ontstane initiatieven rondom eiwitinnovaties. Een ander deel van de initiatieven is nog vertrouwelijk. Al deze initiatieven lopen door om de gestelde doelen te behalen. De informatieve presentaties zijn eveneens een uitnodiging naar andere bedrijven om zich aan te sluiten, expertise te leveren en gezamenlijk de initiatieven uit te werken om tot de grootste impact te komen. Dit is in lijn met het Topsectorenbeleid, waar consortiavorming een belangrijke strategie is om de Topsectoren te versterken.

Een groot deel van de samenwerkingsverbanden en de initiatieven die zij presenteren zijn mede door de Versnellingsagenda aangejaagd. De consortia zijn in sommige gevallen nog pril, en bieden in alle gevallen voldoende mogelijkheden voor het bedrijfsleven in de voedselketen om aan te haken en samen te werken aan de wereldwijde koppositie van Nederland als het gaat om voedselvoorziening en kennisontwikkeling daartoe. De inzet van samenwerking in de gouden driehoek tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid, zal dit resultaat verder versterken. De publieke inspanning voor valorisatie en kennisontsluiting richting MKB(+) is hierbij van groot belang.

Met dank aan de deelnemers van de Versnellingsagenda

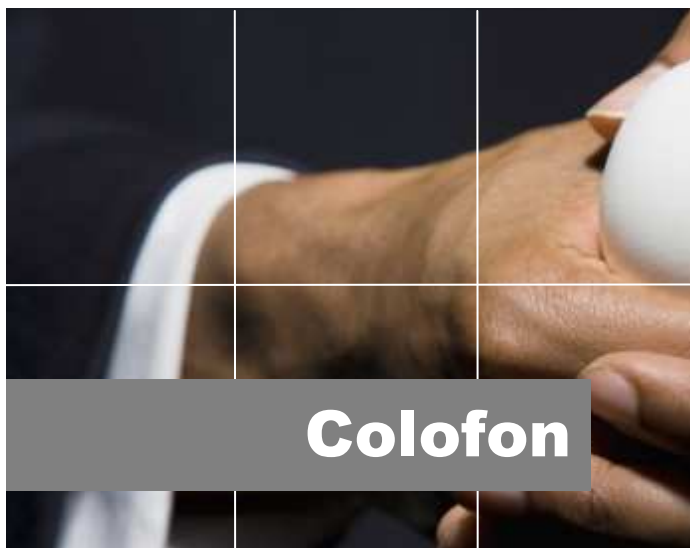
ADM Specialty Ingredients	Roland Snel
AgentschapNL	Caroline van Leenders
Agrifirm	Ruud Tijssens & Martijn Buijsse
Algae Feed Fuel	Arthur Kroon
BioTransfer	Siert Bruins
Bodec	Marijke Aerts & Paul Deckers
Buteressence	Ton Aarsman & Tine Verheyen
Byosis Group	Jan van den Broek
Cosun	Arjen Postma
Danone	Hilde Ruis & Brigit van Veen
Dalco Food	Stefan van den Hanenberg
De Vegetarische Slager	Loes Hulshof
DP Supply	Gerrit van Koningsveld & Jan Buining
DSM	Gertjan Smolders
Duynie	Mike Litjens, Derk van Manen & Dirk Coremans
Dutch Biorefinery Cluster	Annita Westenbroek
Elzenduin	Marco Westmaas
Enkco Foodgroup	Lies Reimert & Bertran Averink
Fhealinc / ZLTO	Ruud Hoosemans
Foodworkx	Ivo Ploegsma
Food Agency	Edwin Palsma
Food & Nutrition Delta	Albert Zwijgers
ForFarmers	Léon Marchal
FrieslandCampina & Dairy Feed	Emmo Meijer, Ger Willems & Hans Maas
Hutten Catering	Erik Habraken & Eric Bogers
Icos Capital	Peter van Gelderen
Impuls Zeeland	Carola Helmendach-Nieuwenhuize
Innovation in Food	Paul den Dulk
Inodia	Lourens Zwart
Jagran	Walter Jansen
Kiemkracht	Rob van Haren
Knowhouse	Margreeth Laurentzen
Koopmans Meel	Fokke Dooper
Kreca	Margot & Marieke Calis
LGem	Eugène Roebroek
LI Frank	Bert Dijkink & Carrie Lucassen
Meatless	Jos Hugense

Met dank aan de deelnemers van de Versnellingsagenda

Meatproteins	Jacques ten Kate
Meneba	Bram Gunter
MFH Pulses	Mariët van de Noort
Ministerie van EL&I	Freija van Duijne, Annelie Boogerd, Peter Schmeitz & Joost Reus
NIZO Food Research	Astrid Kemper
NulPuntNul	Dennis Kerkhoven
Nutreco	Reinder Sijtsma & Hubert van Hees
Orffa	Jan Ensink
Phycom	Erwin Houtzager
Planeet	Jeroen Willemsen
Productschap Akkerbouw	David Kasse & Erika Smale
Productschap Diervoeder	Frank Gort & Jettie Kruisdijk
Proviand	Menco Sandstra
Quorn	Huub Schoemakers
Remptation	Jacqueline Rempt
RUG	Marc van der Maarel
Schothorst Feed Research	Piet van der Aar
Syntens	Willy Reijniers
The Bridge business innovators	Nanning de Jong, Jordi Jongbloed, Lindy Hensen, Hans Bakker, Jeroen de Kempnaer, Diana de Groot & Nikki te Kulve
TIFN	Harmen de Jongh
TNO	Aard de Jong & Ronald Visschers
VanDrie Group	Wiebe Mulder
Unilever	Tino Fonteijn
Urgenda	Sandra van Kampen
VanDijke SEMO	Bert-Jan van Dinter
Van Rijsingen Groep	Jan van Rijsingen
VENIK	Marian Peters
VIGEF/Hak	Jos Glansbeek
WUR	Johan Vereijken, Raoul Bino, Ben Langelaan, Marinus van Krimpen, Hilke Bos-Brouwers & Chris de Visser
Zetadec	Menno Thomas & Marleen Vrij
ZLTO	Paul Monincx

De rapportage “Versnellingsagenda Eiwitinnovaties” is een uitgave van The Bridge business innovators, op initiatief van het Nederlands bedrijfsleven. The Bridge heeft het Versnellingsagenda proces gecoördineerd, en zich hierin gesteund gezien door het Ministerie van EL&I, met name door:

dr. Freija van Duijne
Programma MKB en regionale dynamiek
Ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie
f.h.vanduijne@mineleni.nl
tel: (+31) 6 52527899

Voor meer informatie

Stationsplein 1
Postbus 907
3800 AX Amersfoort

Nanning de Jong

06 128 48 976

nanningdejong@thebridge.nl

www.thebridge.nl